

Vedr. Rapport om særfinansiering av små og nedleggingsstruede humanistiske fag:

Høringssvar fra fagmiljøet knyttet til utsatt humaniorafag ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

Vi viser til ekspertgruppens rapport om en mulig særfinansieringsordning for å opprettholde utsatte humaniorafag, slik forslaget inngår som er ledd i regjeringens oppfølging av Meld. St. 25 (2016-2017), Humaniora i Norge. Vi som står bak dette høringssvaret er en faggruppe ved Universitetet i Sørøst-Norge. Vi er tilknyttet et humaniorafag som vi opplever som utsatt. Under gjør vi rede for vårt syn på rapporten med utgangspunkt i dette ståstedet. Vi håper situasjonen for vårt eget fag kan tjene som underlag og støtte til rapportens konklusjon og forslag, men vi ønsker også å bidra til en nyansering av hvordan problemet med utryddingstruede fag arter seg i praksis for de som står midt oppi det.

Vi understreker at vi setter pris på det store og langsiktige perspektivet som ligger i at rapporten tar opp problemstillinger knyttet til utsatte humaniorafag. Det er gledelig at utvalget har lagt vekt på og kommet med forslag til løsninger på de utfordringene som har å gjøre med at kvaliteten på fag og utdanning må opprettholdes i tider med store endringer. Videre stiller vi oss bak rapportens konklusjon om at det er av avgjørende betydning at det fins kunnskapsberedskap og kompetanse i hele landet, også i forhold til små fagmiljøer.

I tillegg til dette vil vi trekke frem at de endringene som små fag ofte utsettes for når mindre institusjoner skal slåes sammen til større, utgjør en viktig del av det store bildet. Resultatet av disse merker vi selv som fagmiljø på kroppen: Vi har de siste årene vært del av en lang rekke sammenslåinger av fagmiljøer og læringsinstitusjoner som vi gjør nærmere rede for under. Problemet ligger etter vårt syn i at den strømlinjeformingen av mange små miljøer til noen få store, kan gå på bekostning av fagenes egenart, og noen ganger også deres eksistens. Derfor finner vi det spesielt gledelig at stortingsmeldingen har øye for dette aspektet.

Før vi blir mer konkrete på dette punktet, vil vi påpeke at vi merker oss at gruppen i sin rapport har definert utsatte fag som «fag som er tenkt lagt ned ved en institusjon som tilbyr dette som siste gjenværende fag nasjonalt». Til dette ønsker vi å legge til at også fag og fagmiljøer som ivaretar viktige samfunnsoppdrag, og som ikke nødvendigvis kan defineres som «siste gjenværende fag», men som likevel vil etterlate seg store hull i samfunnsveven dersom de forsvinner, må tas med i betraktningen. Et eksempel på dette finner vi i Humaniorameldingen (Meld. St. 25), der literacy- og sakprosaforskningen trekkes frem som fagområder som «har hatt stor betydning, både for Kunnskapsløftets generelle vekt på grunnleggende ferdigheter og for profilen til norskfaget de siste tiårene» (s. 109). Studiet som vi selv representerer, er et tilbud på mastergradsnivå innen UH-sektoren som fyller flere av de samfunnsbehovene som nevnes i rapporten fra ekspertgruppen: generell humanistisk kompetanse og kunnskapsmessig infrastruktur (jfr. rapporten s. 17). Faget ble etablert som del av et større kulturpolitisk program som nettopp vektlegger å utdanne kompetente, bevisste og kritisk-analytisk sterke skribenter som kan delta aktivt i samfunnsutviklingen og -debatten fra et humanistisk ståsted. Det er dette vi sikter til når vi ønsker å påpeke at det vil oppstå et hull i samfunnsveven dersom faget forsvinner, selv om sider av faget er å finne på lavere nivåer, spredt rundt på ulike institusjoner.

Vi stiller oss bak forslaget om en beredskapsløsning som i gitte situasjoner kan rettes mot fag som oppfyller de tre kriteriene som nevnes i rapporten. Vi håper at vår utlegning av situasjonen til det fagmiljøet vi selv tilhører, kan tjene til å belyse verdien av en slik beredskapsløsning.

Master i faglitterær skriving som eksempel på truet fag innenfor humaniora

Master i faglitterær skriving (MFS) er et lite, humanistisk fag ved Universitetet i Sørøst-Norge som trues av nedleggelse. Faget er unikt ikke bare i Norge, men også i Norden; ingen liknende studietilbud finnes på masternivå. Dermed vil en nedleggelse medføre at en sentral aktør innenfor utdanningen av forfattere og skribenter av faglitteratur og sakprosa går tapt.

Studiet er den eneste praktiske masteren i sakprosa i landet, og har gjennom årene utviklet et unikt fagmiljø innenfor skriveundervisning og forskning på sakprosa. Siden oppstarten i 2007 har 7 kull med mellom 20 og 30 studenter på hvert kull gjennomført studiet. Studentene rekrutteres fra et vidt spekter av fag; lærere, ingeniører, journalister, leger, kulturarbeidere, forleggere osv. I løpet av studiet utvikler de seg til profesjonelle fagskribenter som kan bruke det de lærer i egen fagskriving, vitenskapelig skriving, utvikling av lærebøker, biografier, debattbøker og andre sjangrer. Det er etter hvert kommet en rekke utgivelser som har markert seg i offentligheten som et resultat av studentenes arbeid. I tillegg lærer masterstudenten å vurdere, analysere og veilede andres tekstutvikling, og slik blir det gode ringer i vannet også for andre som bidrar til sakprosafeltet. En viktig effekt av den fagligheten som studiet representerer, er dessuten at studentene lærer å analysere og forstå fenomener som debatten om virkelighetslitteratur, endringer i retorikken i det offentlige ordskiftet, utviklingen innenfor forlagsbransjen og debatten om etiske retningslinjer for fagforfattere. Slik har faget etter hvert fått en sentral posisjon når det gjelder å heve kvalitetsnivået innenfor skriving i profesjonene nasjonalt, og på det kritiske, faglige blikket på hva som rører seg i feltet.

Hva er Master i faglitterær skriving?

Undervisningstilbudet på studiet inkluderer emner som essayistikk, biografiske tekster, formidling og forleggeri, fortellende dokumentar, retorikk og debatt og vitenskapelig skriving. Gjennom hele studieløpet er studentene engasjert i aktiv skriving der de blir trent i å analysere, vurdere og utbedre egne og medstudenters tekster. Studentenes masteroppgave på 30 studiepoeng består av et bokmanus og en fagartikkel som kommentar til manuset. Gjennom en kombinasjon av teori og praksis utdannes kandidater som kan jobbe som faglitterære forfattere, forleggere, konsulenter, eller rådgivere innenfor publisering.

Studiet har også bidratt til et godt fagmiljø på Campus Vestfold, blant annet ved at kjente forfattere har hatt åpne lunsjforedrag på universitetsbiblioteket. Eksempler på gjesteforelesere for kullet som begynte i 2017 har vært Linn Ullmann, Kjartan Fløgstad, Olaug Nilssen, Sanna Sarromaa, Thomas Hylland Eriksen og Lynn Nygaard. Ved å samarbeide med universitetsbiblioteket på campus har MFS dermed sørget for at fagmiljøets ressurser kommer mange til gode som ikke direkte er tilknyttet studiet. Studiet har dessuten i løpet av årene samarbeidet med Litteraturuka i Vestfold, og slik satt USN, campus og fagformidling på kartet i regionen.

Studiet ble etter godkjenning av NOKUT opprettet i 2007 som et erfaringsbasert deltidsstudium med krav om minst to års yrkeserfaring. Etter årlige opptak i 2007 og 2008 har studiet siden 2009 hatt opptak annethvert år frem til 2017. Studiet har hatt god søkning, og får svært gode evalueringer fra studentene: Det har skåret høyt på Studiebarometeret ved samtlige målinger (over 4.5), og kom for eksempel best ut på barometeret av alle masterprogram ved USN i 2019 (ble ikke målt i 2020).

I løpet av studiets levetid har det blitt opprettet flere faglitterære skriveskoler og årsstudier på lavere nivåer, men studiet har like fullt hatt mange søkere, nettopp fordi vi har kunnet tilby masternivå på kursene, og en masteroppgave som gjerne er begynnelsen på et bokmanus.

I oktober 2018 ble det klart at institutt- og fakultetsledelsen ved Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap ved USN ikke ønsker å fortsette opptak til studiet. Studenter, fagmiljø og interesseorganisasjoner engasjerte seg umiddelbart: Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO), Den norske Forleggerforening, og andre fagmiljøer, som kulturstudiet og biblioteket, tok på ulikt vis til orde for studiets fortsettelse, både internt og i offentligheten. Administrasjonen ved USN mottok flere anmodninger om å trekke tilbake sin innstilling til universitetsstyret, med argumenter som understreket studiets verdi og enestående posisjon. Styreleder i NFFO, Geir Hønneland, skrev blant annet følgende i sin støtteerklæring: "At faglitterære skribenter med bakgrunn fra Masterstudiet i så sterk grad har vært med på å opplyse offentligheten gjennom sine faglitterære bidrag, har bidratt til å styrke den litterære institusjon i Norge. Et slikt arbeidslivsorientert studium er således av stor betydning for det norske offentlige ordskifte." (november 2018) Administrerende direktør i Den norske forleggerforening, Kristenn Einarsson skrev følgende: "Masterstudier i faglitterær skriving er det eneste av sitt slag i Norden og Europa. Studiet er viktig for forlagenes rekruttering av gode faglitterære forfattere, forleggere, konsulenter og rådgivere, idet det er det eneste studiet som tilbyr masternivå på kursene, og hvor masteroppgavene i mange tilfeller ender i sakprosautgivelse. Studiet er også viktig for opprettholdelsen og utviklingen av et levende fagmiljø for faglitterær skriving." (november 2018)

Hvorfor nedleggingstruet?

Det kan se ut til at MFS er blitt gjenstand for en skvis som har gått ut over flere små humaniorafag i kjølvannet på Strukturreformen og de sammenslåingsprosessene som institusjonen har gått gjennom (Meld. St. 25 s.33). Dette er blitt spesielt tydelig i seneste etappe, som er overgangen fra høgskole til universitet

I innstillingen til nullopptak (og dermed første skritt mot nedlegging) ble det vist til at studiet var for dyrt, og at det hadde dårlig studentgjennomstrømming. Det ble dessuten fremhevet at det var nødvendig å redusere og strømlinjeforme studieporteføljen ved USN ut fra en ny, enhetlig modell for studier, den såkalte SEFØ-modellen (samfunnsrelevans, etterspørsel, faglig bærekraft og økonomi). Studiets egenart og samfunnsverdi ble imidlertid ikke vurdert i denne sammenhengen, tross påpekningene fra ulike hold.

Etter anmodning fra universitetsstyret ble studiet imidlertid gjennomgått på nytt. I andre gjennomgang av studiet etter SEFØ-modellen viste det seg at studiet levde opp til målene på samtlige parametere, at det fremdeles er god rekruttering (flere søkere enn de som blir tatt opp), at studiepoengproduksjonen er god, og at studentgjennomstrømmingen, den faglige anseelsen og nivået på faglige ressurser er god og stabil. Likevel ble det på nytt innstilt til nullopptak (og videre nedlegging). I andre styrebehandling ble et nytt argument fremmet: på grunn av bemanningen utgjør MFS en trussel mot lærerutdanningen, som er et satsningsområde for USN. Resultatet var at det ble vedtatt nullopptak i 2019 og at lærerkreftene i fagmiljøet skal kanaliseres inn i andre utdanninger.

Studiet er imidlertid foreløpig ikke lagt ned og kan revitaliseres og ha nytt opptak.

En ny finansieringsmodell

I løpet av MFS' historie har vertsinstitusjonen gått fra å være høgskole til universitet, og har også gjennomgått flere fusjoner: fra Høgskolen i Vestfold, via Høgskolen i Buskerud og Vestfold, til Høgskolen i Sørøst-Norge, og nå sist Universitetet i Sørøst-Norge. Føringene nasjonalt og finansieringsmodellene i UH-sektoren har forandret seg i dette løpet. Situasjonen er nå at det er nødvendig med en ny finansieringsmodell for at studiet skal overleve.

Studiet har vært støttet av NFFO siden oppstarten i 2007, i perioder på to år av gangen, etter søknad til NFFO. Støtten har vært brukt til å invitere foredragsholdere og til driften av studiets eget nettmagasin Tekstualitet. Tanken med støtten fra NFFOs side har vært at studiet etter hvert skulle stå på egne ben i økonomisk forstand. Dette til tross, har USN ikke overtatt samfunnsansvaret, -- og er nå altså i ferd med å fraskrive seg det helt. I 2019 bevilget NFFO støtte til opprettelsen av en professor II-stilling i 2019/2020 med mulighet for forlengelse, forutsatt at det er aktivitet på studiet. Støtten videre fra høsten 2020 faller altså bort om studiet ikke fortsetter.

En alternativ finansieringsmodell som særordningen for nedleggingstruede humanistiske fag ser i dag ut til å være eneste mulighet for at studiet skal overleve.

07.02.2020

På vegne av fagmiljøet tilknyttet Master i faglitterær skriving

Merete Morken Andersen, Siri Nergaard og Iben Brinch Jørgensen (studieprogramansvarlig)